

N:o 37.

Ank. till Riksd. kansli den 18 mars 1890, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af Riksdagens år 1889 församlade revisorers berättelse angående verkstuld granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1888. (I. A.)

Statsutskottet, till hvars behandling ofvannämnda revisionsberättelse jemte de i anledning deraf från vederbörande embetsverk och myndigheter till Kongl. Maj:t afgifna utlåtanden och förklaringar blifvit hänvisad, får nu, efter tagen kännedom af dessa handlingar och inhemtande af de för ärendenas utredning i öfrigt erforderliga upplysningar, underställa Riksdagens pröfning de af revisorerne gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet att härvid följa den ordning, som i revisionsberättelsen blifvit iakttagen.

Fångvårdsstyrelsen.

§ 1.

(Rev.-ber. pag. 27. — Utl. pag. 357.)

Under erinran att Riksdagens revisorer år 1886 med anledning af då verkstaldt besök vid centralfängelset å Norrmalm i Stockholm yttrat, att ej allenast sjelfva fängelsebyggnaderna utan äfven de till fängelset hörande ekonomilägenheterna syntes revisorerne vara så väl i afseende

Ang. centralfängelset för kvinnor å Norrmalm i Stockholm.

å läge och byggnadssätt, som med hänsyn till anordning och inredning i hög grad otidsenliga och för ändamålet otjenliga, hafva revisorerne, som jemväl 1889 besigtigat ifrågavarande fångvårdsanstalt, meddelat, att de funnit de år 1886 anmärkta olägenheter och missförhållanden icke i någon mån afhjulpna. Vid sådant förhållande hade revisorerne visserligen ej velat underlåta att uttala förhoppning om, att denna fångvårdsinrättning måtte snarast möjligt utbytas mot tjenligare anstalt, hvilken, med afseende å det höga värde, som den till fängelset nu upplåtna tomt otvifvelaktigt egde, syntes revisorerne utan synnerlig kostnad för statsverket kunna å annan billigare plats anordnas. Men i allt fall borde åtgärder, som kunde möjliggöra upprätthållande af tukt och ordning inom det nuvarande fängelset, icke uppskjutas i afvaktan på en ny fångvårdsanstalts uppförande. De af trängande behof påkallade åtgärder, som i detta syfte borde vidtagas, afsåge i synnerhet arbetsfängelset. Och då, såsom af fängelseförvaltningen vid revisorerne besök förklarades, de beklagansvärda individer, som der intoges, efter uttjenad strafftid ofta utlemnades från fängelset i moraliskt hänseende långt mera sjunkna än vid deras intagande derstädes, ansåge sig revisorerne böra framhålla önskvärdheten deraf, att fångvårdsförvaltningens omsorger måtte egnas åt att, i möjligaste mån och så vitt under nuvarande förhållanden kunde ske, undanröjda nu antydda missförhållanden.

Med anledning af denna framställning har fångvårdsstyrelsen i deröfver afgifvet utlåtande erinrat, att styrelsen redan under våren 1886 upptagit arbetet för anskaffande af ett nytt fängelse i stället för det ifrågavarande å Norrmalm, samt att fråga om anvisandet af lämplig plats derför vore beroende på Kongl. Maj:ts afgörande. Om de åtgärder, som, utan införande af nattcellsystemet, skulle möjliggöra upprätthållandet af tukt och ordning inom det nuvarande fängelset, hade man särskildt vid tiden för dess anordnande haft flerebanda meningar, hvilka man jemväl sökt bringa till utförande; men det vore redan mer än femtio år sedan man stannat vid den erfarenhet, att man inom ett gemensamhetsfängelse icke kunde åvägabrunga de resultat, som önskades, och från denna öfvertygelse härledde sig den vid riksdagen åren 1840—41 beslutade fängelse-reform. På annan väg än denna vore heller icke förbättrandet af tukt och ordning inom rikets qvinnofångelser att söka. Men då styrelsen, så länge frågan om flyttning af fängelset ännu vore oafgjord, icke kunde ifrågasätta anordnandet af nattcellsystem i de gamla husen å Norrmalm, hvilket, äfven om det skulle låta sig göra, dock måste medföra högst betydliga kostnader, återstode för styrelsen tills vidare ingenting annat än att, under afvaktan på Kongl. Maj:ts beslut i nyssberörda ärende,

på sätt hittills skeft, såsom revisorerne yttrat, »i möjligaste mån och så vidt under nuvarande förhållanden ske kan», inom fängelset upprätthålla disciplinen.

Utskottet, som, på sätt revisorerne anmärkt, anser fängelset å Norrmalm befinna sig i ett högst otillfredsställande skick och delar revisorerne uppfattning om vigten af att åtgärder till åstadkommande af ändring i dessa förhållanden varda snarast möjligt vidtagna, har likväl, då, enligt hvad fångvårdsstyrelsen meddelat, denna fråga är föremål för Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, icke trott ärendet för närvarande påkalla någon vidare åtgärd från Riksdagens sida; hvadan utskottet hemställer, att Riksdagen må vid hvad i omförmälda hänseende förekommit låta

bero.

Arméförvaltningen.

§ 2.

(Rev.-ber. pag. 64. — Utl. pag. 390.)

Resereglementet af den 11 februari 1881 stadgar i § 7 mom. 1: ^{Ang. förtydligande af vissa bestämmelser i gällande resereglemente samt i stadgan angående skjutsväsendet.} »godtgörelse af kostnad för resa med skjuts beräknas efter kortaste väg, å hvilken skjutsinrättning finnes, och efter den vid hvarje skjutsstation gällande lega. Är den resande nödsakad välja annan väg, bör anledningen dertill uppgifvas»; samt i § 12 mom. 1: »verkställas extra förrättningar å flere orter under en och samma resa, beräknas kostnadsersättning för resa emellan förrättningsställena samt till första och från sista förrättningsstället och traktamente efter de i 11 § bestämda grunder».

Kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 föreskrifver i 29 § 2 mom.: »jemväl skall en hvar ega att till ställe, der han har sitt hemvist eller för tillfället sig uppehåller, från närbelägen skjutsanstalt erhålla skjuts för resa till samma eller annan sådan anstalt, för så vidt den skjutsande ej derigenom kommer att färdas längre väg, än som motsvarar afståndet från skjutsanstalten till det längst derifrån belägna ombyteställe, dit skjuts från anstalten utgöres; skoland den resande därför erlagga särskild skjutslega efter vägens längd från skjutsanstalten till hemtningsstället, der icke den resandes färd går tillbaka till samma skjutsanstalt, i hvilket fall särskild lega för hemtningen icke bör erläggas»; samt i § 41: »då skjuts begagnas intill en half mil, betalas såsom för en half mil; men om skjutsen begagnas utöfver en half mil,

skall betalningen beräknas efter den verkliga väglängden, dock att hvad som öfverskjuter tiondedels mil räknas för en tiondedel».

Jemte återopande af förenämnda stadganden hafva revisorerne anfördt, att vid granskning af räkenskaperna rörande anslaget till rese- och traktamentspenningar under fjerde hufvudtiteln revisorerne funnit, att vid extra förrättningar, som verkstälts å flere orter under en och samma resa, somliga förrättningsmän i enlighet med ordalydelsen i 12 § af resereglementet tillgodoräknat sig resekostnadsersättning endast för resa emellan förrättningsställena samt till första och från sista förrättningsstället, under det andra dessutom tillgodoräknat sig ersättning för hemtning af skjuts från den gästgifvaregård, som legat närmast det förrättningsställe, från hvilket de skolat färdas vidare. Till hvilka orimligheter sistnämnda förfaringssätt kunnat leda, hade revisorerne funnit af flere resekostnadsräkningar rörande under sommaren år 1888 verkställda ekonomiska besigtningar å soldattorp vid Vestgöta-Dals och Elfsborgs regementen. I en af dessa räkningar hade nemligen förrättningsmannen under 5 förrättningsdagar tillgodoräknat sig skjutsersättning för sammanlagdt 81,7 mil med 324 kronor 90 öre, deraf under en och samma dag för 24 mil, och i en annan räkning hade förrättningsmannen under 6 förrättningsdagar debiterat skjutsersättning för tillhoppa 73,7 mil med 249 kronor 90 öre, deraf under en dag för 21,6 mil; och hade förrättningsmännen dervid för att färdas 1 eller 2 tiondedels mil till nästa förrättningsställe ofta tillgodogjort sig ersättning för hemtning af skjuts från gästgifvaregård, som varit 1 å 2 mil aflägsen. Att reseräkningars uppställande, på sätt i anförda fall egt rum, icke vore med författningarnas rätta mening öfverensstämmande, syntes revisorerne vara utom allt tvifvel; men då nu tolkningen af ofvan anförda stadganden gifvit anledning till missbruk af oförmälda art, hade revisorerne velat framhålla nödvändigheten af en förtydligande ändring i desamma.

I häröfver afgifvet utlåtande har arméförvaltningen å civila departementet anfördt, att jemlikt kongl. kungörelsen angående kostnadsersättning till militäre, landstats- och ecklesiastike tjenstemän för en del resor inom tjenstgöringsdistrikten af den 11 februari 1881 åläge det vederbörande länsstyrelser, att om betalande af vissa slag af reseräkningar, bland andra för syner och besigtningar å soldattorp, sedan räkningarna blifvit i landskontoret granskade, meddela beslut, hvarefter sådana räkningar icke finge underkastas någon ny granskning vid den hos arméförvaltningen förekommande handläggning af länsstyrelsernas räkenskaper. Såsom följd häraf kunde arméförvaltningen icke komma i tillfälle att bedöma, huruledes i det ena eller andra fallet dylika räkningar kunnat

innehålla författningsenliga eller författningsstridiga ersättningsanspråk. Då vidare uti nu föreliggande fall icke namngifvits vare sig vederbörande ersättningstagare eller ens det eller de län, inom hvilka för rättningarna hållits och reseräkningarna liqviderats, hade arméförvaltningen funnit sig förhindrad att öfver statsrevisorernes framställning inhemta yttrande af vederbörande länsstyrelse eller att sjelf deröfver afgifva annan förklaring, än att, så framt det angifna missförhållandet emellan ersättningstagarens förmodade verkliga kostnad och den godtgörelse, som därför af kronan åtnjutits, tilläfventyrs icke kunde, efter behörig utredning hos vederbörande myndighet, på nöjaktigt sätt förklaras, skäl syntes äfven arméförvaltningen vara för handen till vidtagande af någon åtgärd i den af statsrevisorerne antydda syftning.

Derest, på sätt revisorerne anmärkt, förenämnda författningars ordalydelse i ofvan anförda paragrafer må lemna rum för en till omförmälda missbruk ledande tolkning, anser utskottet af vigt, att dessa stadganden så ändras, att tydliga föreskrifter varda meddelade angående den ersättning, som för tjänsteresor i föreliggande fall rätteligen bör utgå; och får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke en förtydligande ändring uti ifrågavarande stadganden må, i det af revisorerne antydda syfte, vidtagas.

§ 3.

(Rev.-ber. pag. 65. — Utl. pag. 376—378.)

Vid granskning af de såsom verifikationer arméförvaltningens räkenskaper för år 1888 bilagda reseräkningarna hade revisorerne, enligt hvad i förevarande berättelse vidare anförts, fäst sin uppmärksamhet, bland annat, vid det förhållande att räkenskaperna rörande beväringssmanskapets vid Jönköpings regemente vapenöfningar innehållit flere af en länsman utgifna reseräkningar, i hvilka denne vid färd till inskrifnings- och andra af värnpligtslagen föranledda förrättningar, som egt rum inom hans tjänstgöringsdistrikt, tillgodoräknat sig resekostnads- och traktamentsersättning för den del af hvarje resa till och från förrättningsstället, som han, för att taga den kortaste vägen, färdats genom ett af hans distrikt omslutet stadsområde. Men då kungörelsen angående resekost-

Ang. reseersättning vid vissa af värnpligtslagen föranledda förrättningar.

nads- och traktamentsersättning till militäre och civile tjenstemän för resor, som i och för inskrifning och redovisning af värnpligtige erfordras, m. m. den 29 december 1886 icke tillerkände länsman ersättning för sådana förrättningar, då de egde rum inom hans tjenstgöringsdistrikt, hade revisorerne ansett, att, utan afseende å att ifrågavarande länsman vid resa till och från det inom hans tjenstgöringsdistrikt belägna förrättningsstället delvis färdats utom tjenstgöringsdistriktet, någon ersättning till honom icke bort i omförmälda fall utgå.

Arméförvaltningens intendentsdepartement, som häröfver afgifvit yttrande, har vidkommande de nu omförmälda reseräkningarna meddelat, att dessa räkningar såsom utställda af kronobetjening och fördenskuil af Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande i första hand liqviderade, skolat derförinnan granskas å vederbörande landskontor, hos hvars tjenstemän borde vara att påräkna alla förutsättningar för en effektiv granskning af dylika räkningar, och alltså borde det ej kunna förefalla anmärkningsvärdt, att så väl den regementsintendent, hvilken emottagit dessa räkningar för att vidfogas möteskostnadsräkenskapen, som ock arméförvaltningens revision lemnat dem, såsom antagligen anmärkningsfritt granskade i landskontoret, utan vidare erinran, alldenstund ingendera egt den för deras vederbörliga granskning erforderliga kännedom om ifrågavarande kronolänsmans tjenstgöringsdistrikt, i fullständig saknad som de vore af sådana kartor eller andra handlingar, hvilka utvisade gränserna derför, hvadan de äfven varit urständsatta att bedöma, huru vida ersättning skolat till honom i förevarande fall utbetalas eller ej, samt förty hänvisade till räkningarnas granskning allenast med afseende å rättigheten till siffran.

Då dessutom bemålde kronolänsman icke blifvit i revisionsberättelsen namngifven och ej heller der angifvits förrättningsorten och det stadsområde, genom hvilket han färdats och derför uppburit ersättning, hade arméförvaltningen icke heller kunnat kommunicera anmärkningen till förklaring af den länsstyrelse, som godkänt utgiften.

Under dessa omständigheter, och då det af Riksdagens revisorer med fog anmärkta förfaringssättet, att en kronolänsman, hvilken haft en förrättning inom sitt tjenstgöringsdistrikt, derför ersättning författningens enligt icke tillkomme honom, ändock fått uppbära resekostnads- och traktamentsersättning allenast på den grund, att han vid resorna till och ifrån förrättningsstället färdats genom ett af hans tjenstgöringsdistrikt omslutet stadsområde, tilläfväntys kunde hafva vunnit eller framdeles vinna tillämpning inom andra län, utan att dock kunna förekommas i annan ordning än vid ersättningsräkningarnas granskning å landskontoren,

syntes, till vinnande för framtiden af behörig rättelse härutinnan, vederbörande länsstyrelser uppmärksamhet böra fästas derå genom allmän föreskrift i ämnet, med framhållande dervid att, då kronolänsman endast eger uppbära resekostnads- och traktamentsersättning af allmänna medel vid honom af Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande i statens ärenden anbefald tjensteförrättning utom sitt distrikt för färden fram och åter emellan distriktsgränsen och förrättningsorten, sådan ersättning deremot ej måtte ifrågakomma för tjensteförrättningar inom hans tjenstgöringsdistrikt, utan afseende å att han vid resa till och från det derinom belägna förrättningsstället delvis haft att färdas utom tjenstgöringsdistriktet, hvilken färd, utom detsamma, ej kunde vara att betrakta såsom liktydig med tjenstgöring utom distriktet.

Utskottet, som funnit den af revisorerne i omförmälda hänseende framställda anmärkning hafva varit af omständigheterna påkallad, har emellertid, då genom arméförvaltningens anförda utlåtande Kongl. Maj:ts uppmärksamhet blifvit fäst å lämpligheten deraf att till vinnande för framtiden af rättelse i det anmärkta förhållandet allmän föreskrift i ämnet borde meddelas, ansett någon ytterligare åtgärd i denna fråga icke från Riksdagens sida erfordras; hvadan utskottet endast velat hvad i detta hänseende förekommit för Riksdagen

omförmäla.

Kommerskollegium.

§ 4.

(Rev.-ber. pag. 102. — Utl. pag. 395—399.)

Sedan, med anledning af hvad Riksdagens år 1870 församlade revisorer anført i fråga om sättet för den redovisning till statsverket, som rikets till ersättning för mistad tolag berättigade städer borde afgifva angående dessa för särskilda ändamål afsedda ersättningsmedels användande, Riksdagen den 27 april 1871 aflåtit skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, hade, enligt hvad revisorerne meddelat, Kongl. Maj:t den 26 januari 1872 förordnat, bland annat, att öfverståhållareembetet i Stockholm och magistraten i hvarje annan stapelstad, hvilken fått sig i stället för tolag beviljad rättighet att uppbära anslag af tullmedlen, skulle hvarje år till kommerskollegium insända utdrag af stadens räkenskaper rörande beloppet och användandet af staden under nästföregångna året tillflutna

Aug. fullständigare redovisning för tolagsersättningsmedlens användning.

tolagsersättningsmedel, samt att det skulle åligga kollegium att i sin årliga berättelse angående inrikes sjöfarten och handeln intaga sammandrag af berörda uppgifter.

De inkomna uppgifterna om tolagsersättningen hade revisorerne emellertid funnit vara på väsentligt olika sätt uppställda, men alla så affattade, att de icke lemnade någon särskild redogörelse för tolagsersättningsmedlens användande i annan mån, än för så vidt de i samtliga utgifters bestridande ingått, till följd hvaraf någon fullständig kännedom icke kunnat af dessa handlingar hemtas om de utgifter, hvilka med ifrågavarande medel verkligen blifvit bestridda.

Med afseende härå hade revisorerne ansett önskvärdt så väl att för framtiden tolagsersättningsmedlen måtte fullständigare redovisas, äfven om derigenom skulle föranledas, att särskild räkenskap för dessa medel måste för hvarje stapelstad uppläggas, som ock att de räkenskapsutdrag rörande ifrågavarande medel, som till kommerskollegium årligen skulle insändas, måtte, efter ett för alla städer fastställt formulär, på likartadt sätt upprättas och vara så omfattande, att af desamma tydligen kunde skönjas, hvartill dessa medel verkligen användts.

Det vid kommerskollegii årsberättelse angående inrikes sjöfart och handel fogade, på de från stapelstäderna lemnade uppgifterna grundade sammandrag af de till dessa städer influtna tolagsersättningsmedel syntes revisorerne äfven sakna önskvärd fullständighet. Sålunda hade i det vid kollegii senaste berättelse fogade sammandrag öfver dessa medel exempelvis för en uppgifven stad allenast meddelats, att tolagsersättningsmedlen »hufvudsakligen användts till bidrag till bestridande af stadens allmänna utgifter», samt för en annan stad, att medlen »hufvudsakligen användts till bidrag till aflöningar samt till stadens allmänna utgifter» o. s. v. I den mån de från stapelstäderna ingående räkenskapsutdragen blefve fullständigare affattade, borde äfven berörda sammandrag komma att innehålla närmare upplysningar angående ifrågavarande medels användning.

Efter det yttranden i ämnet inforrats från öfverståhållareembetet och de till tolagsersättning berättigade städerna, har kommerskollegium i afgifvet utlåtande öfver revisorerne berörda framställning dels meddelat, att vederbörande stadsmyndigheter i allmänhet ansett hinder eller väsentlig olägenhet ej böra möta för meddelande af mera fullständiga uppgifter, än som hittills mestadels lemnats, angående tolagsersättningsmedlens användande samt för begagnande härtill af för ändamålet fastställt formulär, rörande hvars affattning en del stadsmyndigheter likväl anhållit få tillfälle att först yttra sig, dels ock för egen del anfört, att

i det utlåtande kollegium den 8 december 1871 afgifvit angående af Riksdagen gjord framställning rörande redovisningen för användandet af den rikets stapelstäder tillkommande tolagsersättning framhållits, huru som af angifna orsaker den granskning, hvilken de från stapelstäderna årligen till kollegium ingående uppgifter angående tolagsmedlen och deras användande borde enligt Riksdagens framställning vara hos kollegium underkastade, icke kunde varda annat än helt och hållet formel; och genom det i den nu förevarande framställningen af Riksdagens revisorer åberopade kongl. bref af den 26 januari 1872 hade ock endast i detta afseende förordnats, att till kollegium skulle från de särskilda till tolagsersättning berättigade stapelstäderna årligen inom viss bestämd tid insändas behörigen granskade och styrkta räkenskapsutdrag för nästföregående år rörande ifrågavarande ersättningsmedels belopp och användande, hvarefter sammandrag af kollegium sålunda tillhandakomna uppgifter borde intagas i kollegii årliga berättelse angående inrikes sjöfarten och handeln. Den granskning af berörda uppgifter, som hos kollegium egt rum, hade alltså endast afsett att tillse, att desamma innefattade upplysning angående sagda medels årliga belopp och användande samt vore behörigen vitsordade såsom öfverensstämmande med de särskilda städernas vederbörligen granskade och godkända räkenskaper för det år, hvartill uppgifterna hänförde sig. En annan eller ytterligare granskning från kollegii sida af dessa uppgifter syntes väl ej heller vara af Riksdagens revisorer nu afsedd, lika litet som desse torde hafva åsyftat någon som helst inskränkning i de särskilda städernas frihet att öfver dem enligt stadgade grunder tillflytande tolagsersättningsmedel förfoga med stöd af de bestämmelser, som i sådant afseende blifvit af Kongl. Maj:t meddelade, utan endast kunna antagas hafva haft till syfte vinnande af kännedom om, hvartill ifrågavarande medel i verkligheten blefve använda samt ernående af åskådlighet härutinnan medelst begagnande för de uppgifter, som borde lemnas, af ett för samtliga städerna likartadt formulär. Under dessa förutsättningar vore ej från kollegii sida något att erinra mot vidtagande af åtgärder till främjande af det af revisorerne omförmälda syfte, i den mån detta kunde uppnås utan att, på grund af särskilda förhållanden, mera afsevärda olägenheter deraf blefve följden. En sådan anordning skulle då endast innebära ett fullständigande af de genom 1872 års kongl. bref gifna föreskrifter i ämnet, medelst närmare angifvande af formen för meddelande af redogörelse rörande sagda medels användande till de särskilda ändamål, hvilka dermed tillgodosåges.

I sin den 31 december 1872 till Kongl. Maj:t afgifna berättelse om inrikes sjöfarten och handeln för år 1871 hade kollegium enligt föreskrift lemnat en sammanfattning rörande de ändamål, till hvilka enligt kongl. bref och resolutioner tolagsmedlen finge användas, af hvilken sammanfattning framginge, att dels i berörda afseende angifvits många handa skilda ändamål, dels ock i åtskilliga fall lemnats frihet för vederbörande att angående användningen sjelfve besluta; och för de städer — Linköping och Södertelge —, hvilka sedermera i sammanhang med stapelrätts beviljande tillagts rätt till tolagsersättning, hade ej meddelats några särskilda bestämmelser beträffande användandet deraf, ehuru väl sjelfva sakens beskaffenhet ledde till det antagande, att sagda förmån afsett att utgöra bidrag till fullgörande af de med stapelrätten förbundna åligganden, såsom företrädesvis anskaffande och underhåll af tull- och packhuslokaler m. m. De ifrågavarande medlen kunde alltså af de särskilda städerna användas till flerfaldiga och mycket olikartade ändamål, hvarför ock, på sätt från några städer framhållits, hinder mötte för de föreskrifna uppgifternas inrymmande under ett för alla gemensamt formulär, upptagande på förhand bestämda rubriker eller anslagstitlar. Kollegium förestälde sig fördenskull, att likformigheten borde inskränka sig till sjelfva uppställningen af de uppgifter, som skulle meddelas, samt att i öfrigt tillfälle borde lemnas vederbörande att hvar för sig å för ändamålet tillhandahållna blanketter ifylla så väl anslagstitlar som dertill hänfödda belopp, endast att sagda titlar angäfvade bestämda slag af utgiftsföremål och ej allenast särskilda grupper af utgifter.

Men äfven emot ett efter nu antydda grunder uppgjordt formulär kunde tilläfsventyrs, med afseende å särskilda förhållanden, göras befogade erinringar; och kollegium ansåge förty, att de särskilda stadssamhällena i fråga borde beredas tillfälle att yttra sig angående beskaffenheten af det ifrågasatta formuläret. Kollegium hade i sådant afseende infortrat vederbörande magistraters och kommunalstyrelsers yttrande öfver ett hos kollegium uppgjordt förslagsformulär; och anhölle kollegium att få, efter det dessa yttranden kommit kollegium tillhanda, i särskild skrifvelse återkomma till denna fråga och dervid till Kongl. Maj:t afgifva det förslag i ämnet, som, efter pröfning af de på sakens närmare bedömande inverkan omständigheter, de der kunde varda från vederbörande stadsmyndigheters sida framhållna eller eljest sig framställa, syntes kollegium kunna vara, med aktgifvande å behöriga intressen, för åsyftade ändamålet lämpligt.

Då, enligt hvad af kommerskollegii anförda skrifvelse framgår, kollegium, som jemte de flesta af de i ärendet hörda stadsmyndigheterna

ansett hinder icke möta för en fullständigare redovisning af tolagsersättningsmedlen, redan uppgjort förslag till nytt formulär för en sådan redovisning samt deröfver infordrat vederbörande myndigheters yttrande, för att sedan öfverlemna ärendet till Kongl. Maj:ts pröfning, har utskottet, då sålunda kan emotses, att det af revisorerne i förevarande hänseende åsyftade ändamål blifver inom den närmaste framtiden vunnet, icke ansett vidare åtgärd i detta ämne för närvarande böra från Riksdagens sida ifrågakomma, utan endast velat förhållandet för Riksdagen

omförmåla.

Rikets generallandtmäterikontor.

§ 5.

(Rev. ber. pag. 108. — Utl. pag. 450.)

Vid besök i rikets generallandtmäterikontor hade revisorerne, på *Ang. åtgärder till skydd mot eldfara inom generallandtmäterikontorets hus.* sätt i förevarande revisionsberättelse omförmåles, funnit, att den byggnad, hvori kontoret vore inrymdt, visserligen vore af solid beskaffenhet och genom sitt fria läge utgjorde ett lämpligt förvaringsrum för kontorets högst dyrbara arkiv, men att densamma, det oaktadt, icke erbjöde önskvärd säkerhet mot eldfara.

I häröfver afgifvet gemensamt utlåtande hafva öfverintendents-embetet och landtmäteristyrelsen meddelat, att ifrågavarande byggnad, med fritt läge emellan Carl XIII:s torg och Vestra Trädgårdsgatan, vore försedd med hvälfda källare under den vestra, större delen, samt hade österut, i jemnhöjd med källarne, men utan hvalf, ett större rum, som förr varit tvätt- eller badstuga, samt en vaktmästarebostad, bestående af tre rum och kök, förlagda i två låga våningar mot Carl XIII:s torg. I bottenvåningen från Vestra Trädgårdsgatan räknadt, vore landtmäterikontorets arkiv inrymdt, och i denna våning funnes dessutom rum för tjenstemännen jemte ett portvaksrum. En trappa upp hade landtmäteridirektören två embetsrum och tambur. Hela denna våning i öfrigt hade förr utgjort bostadslägenhet, men vore sedan år 1865 upplåten åt rikets ekonomiska kartverk, hvilket äfven disponerade ett gafvelrum i vinden mot öster. I vindens vestra del hade äfven varit inredd en bostadslägenhet af tre rum och kök, hvilken lägenhet dock numera icke finge till bostad upplåtas, utan användes till arbetsrum för landtmäterielever. Brandbotten af tegel funnes så väl i vindsförstugan som under vindrum-

mens trägolf. Byggnaden, hvars uppvärmning skedde medelst kakelugnar, hade ett högt, brutet, plåtbetäckt yttertak, inrymmande en öfre vind med trägolf, dess murar vore fasta, bjelklagen och golfven i alla rum af trä och förstugorna belagda med plansten. Den stentrappa, som hade ingång från Landtmäteribacken, ginge upp till vinden och vore försedd med jerndörrar, hvarjemte funnes i huset flere vattenposter och assurancesprutor. Mot Carl XIII:s torg funnes ett envånings hus, som användes till vattenbutik, hvarjemte å gården en mindre vedbodbyggnad vore uppförd.

Hvad eldfaran för arkivet beträffade, vore den genom stränga föreskrifter rörande eldning och förbud mot gasbelysning i lokalerna så mycket som möjligt undanröjd, och då bostäder numera ej finge å vinden användas, vore jemväl den fara, som det höga trätaket kunde medföra, förminskad, kunnande denna fara än ytterligare något förminskas genom anbringande af jernluckor å de husets fönster, som vette åt Vestra Trädgårdsgatan.

Ehuru således alla de försigtighetsmått vore vidtagna eller komme att vidtagas, som med byggnadens nuvarande konstruktion kunde anses vara möjliga till skydd för det dyrbara arkivet, måste dock framhållas som ett önskningsmål, att sådana arkivhandlingar som de nu ifrågasvarande kunde förvaras i brandfria, hvälfda rum med centraluppvärmning från eldstad i källaren, hvarjemte vindsrum ej borde få finnas i huset, hvilket i sin helhet borde erhålla en mot eldfara betryggad konstruktion. Bäst syntes detta syfte kunna vinnas, derest ett nytt hus blefve uppfördt, men det vore dock icke omöjligt att, med bibehållande af den gamla murstommen, i väsentlig mån förbättra det nuvarande huset genom att t. ex. afrifva det gamla yttertaket och i dess ställe uppföra en hel öfvervåning med stenmurar och lågt yttertak, att inlägga jernbjelklag med betonhvalf i stället för träbjelklagen, att anbringa centraluppvärmning, att borttaga eller förändra flygeln mot Carl XIII:s torg eller vidtaga andra dylika åtgärder; och skulle, på samma gång genom en sådan om- och påbyggnad, hvilken kunde verkställas efter hand utan att arkivet behöfde flyttas ur huset, större brandfrihet ernås, äfven vinnas ett välbehöfligt ökad utrymme.

Kostnaderna för ofvan föreslagna åtgärder kunde likväl ej beräknas, utan att noggranna ritningar öfver desamma förut uppgjordes; och hemstälde därför embetsverken, att, derest de nu framlagda hufvudgrunderna för byggnadens försättande, för så vidt möjligt, i brandfritt skick ansåges förtjena afseende, åt öfverintendentsembetet måtte uppdragas att föran-

stalta om erforderliga ritnings- och kostnadsförslags uppgörande för att Kongl. Maj:ts pröfning underställas.

Af hvad sålunda förekommit torde framgå, att, på sätt revisorerne Erinrat, ifrågavarande byggnad, hvilken inrymmer ett betydande antal högst värdefulla och delvis oersättliga handlingar, icke i alla afseenden erbjuder önskvärd säkerhet mot eldfara. Då emellertid uppmärksamheten nu blifvit fäst härå, antager utskottet, att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att söka åvägabringa anordningar till det anmärkta förhållandets afhjelpande, hvilket utskottet endast velat för Riksdagen

anmäla.

Postverket.

§ 6.

(Rev.-ber. pag. 192. — Utl. pag. 452—456.)

Revisorerne, som besökt centralpostkontoret i Stockholm, hafva meddelat, att de vid detta besök funnit kontorets lokaler i vissa fall för ändamålet otillräckliga. Särskildt hade de för tidningsförsändelser afsedda, i byggnadens entresolvåning belägna rum, förefallit sakna erforderligt utrymme och vara af den beskaffenhet, att den alltjemt tilltagande expeditionen af tidningar icke syntes der kunna på lämpligt sätt ombestyras. Då, förutom nämnda samt de till generalpoststyrelsen upplåtna lokalerna, posthuset äfven inrymde en af nio rum jemte kök och domestikrum bestående våning, hvilken hittills upplåtits till boställsvåning åt generalpostdirektören, hade revisorerne ansett i första hand böra ifrågasättas, huru vida icke behovet af ökad utrymme skulle kunna tillgodoses genom denna vånings användande för postverkets behof, så att någon af generalpoststyrelsens afdelningar dit öfverflyttades och tillfälle derigenom kunde beredas till tidningsexpeditionslokalens utvidgning med angränsande, nu för andra postverkets ändamål disponerade lägenheter.

Ang. ifrågasatt utvidgning af centralpostkontorets i Stockholm lokaler.

I häröfver afgifvet utlåtande har generalpoststyrelsen anført, att postdirektören i Stockholm, som redan den 18 oktober 1889 erhållit uppdrag att afgifva yttrande, i hvad mån ökad utrymme för de inom posthuset vid Rödbodtorget nu förlagda afdelningar af Stockholms postkontor erfordrades, samt förslag huru och till hvilken approximativ kostnad sådant lämpligen kunde beredas, såsom mest trängande framhållit behovet af utvidgning af eller tidsenligare lokal för den så kal-

lade tidningsexpeditionen, men derjemte omförmält, att så väl postdirektörens expeditionslokal som breffbärareexpeditionen behöfde utvidgas, äfvensom att de till afdelningarna för ankommande och för afgående poster samt paketexpeditionen upplåtna lägenheter allenast för den närmaste tiden och under förutsättning att vissa källarelokaler inreddes till sortering af postpåsar kunde anses tillräckliga.

I fråga om storleken af det ökade utrymme, som erfordrades för tidningsexpeditionen, hvars golftyta för närvarande utgjorde omkring 450 kvadratmeter, och rörande sättet, huru ökningen lämpligast borde beredas, framginge af postdirektörens yttrande,

att om också expeditionens behof af utrymme finge anses för närvarande kunna tillnärmelsevis fyllas genom tillägg, såsom ifrågasatts, af vissa angränsande, till styrelsens revisionsbyrå upplåtna rum, innefattande en golftyta af 168 kvadratmeter, det dock icke borde lemnas oanmärkt, dels att dessa rums ringa bredd icke väl lämpade sig för anordnande derinom af så kallade lägningsfack för tidningar och dels att expeditionslokalen, som med detta tillägg af rum komme att omfatta, helt och delvis, tre sidor af posthuset, härigenom i viss mån blefve för tjänstgöringen obehöfvad;

att kostnaden för den förändrade inredning, som af tillökningen, sålunda anordnad, föranleddes, beräknats till 5,000 kronor;

att tidningsexpeditionen lokal lede af vissa olägenheter, som gjorde, att densamma ej vore eller kunde blifva för expeditionen lämplig, i det att dels rummen voro för låga och för små med otillräcklig dager, hvilket, utom den svårighet som härigenom mötte att på ett tillfredsställande sätt ordna tjänstgöringen inom expeditionen, jemväl vållade, att temperaturen ofta blefve så hög och luften så förskämd, att befaras kunde, det personalens helsa och tjänstbarhet deraf äfventyrades, dels lokalens belägenhet en trappa upp föranleddes, att de försändelser, som skulle å expeditionen behandlas och hvilka dagligen uppginge till 5 à 6 hästlass, måste på sin väg till och från expeditionen forslas en trappa upp och ned;

att, då en utvidgad expeditionslokal af trängande behof påkallades, nödig omtanke syntes påfordra, att utvidgningen gjordes så pass rymlig, att behofvet af utrymme åtminstone för ett tiotal af år tillgodosåges, helst täta ombrytningar af de dispositioner, som för arbetets gång blifvit vidtagna, verkade störande på tjänstgöringen och föranleddes utgifter för postverket genom förändring i inredning m. m., samt

att en tidningsexpeditionslokal i Stockholm för att motsvara sitt ändamål icke borde hafva mindre areal än 750 à 800 kvadratmeter och

bestå af stora, ljusa och höga rum, om möjligt belägna å nedra botten samt i närheten af jernvägscentralstationen — detta sistnämnda hufvudsakligast för minskning i transportkostnader.

Då generalpoststyrelsen på grund häraf och sedermera jemväl i följd af Riksdagens revisorers ofvanberörda yttrande haft att undersöka, huruledes åtminstone det mest trängande behovet af ökad utrymme särskildt för tidningsexpeditionen måtte kunna tillgodoses, samt det der-vid icke kunnat ifrågakomma att förlägga en tidningsexpedition, med sådan omfattning i göromål som den vid Stockholms postkontor, hvarifrån sistlidet år, enligt af postdirektören lemnad upplysning, expedierats i rundt tal 28,000,000 nummerexemplar tidningar och tidskrifter, två trappor upp, hade styrelsen, vid det förhållande att hela botten-våningen i förenämnda posthus redan vore af postkontoret disponerad, med undantag allenast af en mindre lägenhet, som vore upplåten till bostad åt den för skötande af värmeledningen och den elektriska belysningen inom huset anstälde maskinist, och hvilken sistnämnda lägenhet postdirektören anhållit måtte få tilläggas brefbärareexpeditionens lokal, icke funnit annan möjlighet att inom *postverkets fastighet vid Rödbodtorget* bereda ökad utrymme åt tidningsexpeditionen än att, i närmaste öfverensstämmelse med hvad Riksdagens revisorer ifrågasatt, till den nuvarande lokalen lägga angränsande rum, som nu vore upplåtna åt styrelsens revisionsbyrå.

En sådan åtgärd, hvarigenom skulle till den redan nu otjenliga tidningsexpeditionslokalen läggas ett antal angränsande rum, hvilka lede af samma olägenheter, som de rum expeditionen redan disponerade, hade emellertid synts generalpoststyrelsen icke vara af beskaffenhet att bereda denna expedition en passande lokal, i synnerhet som den utvidgning härigenom för expeditionen erhöles, enligt postdirektörens utsago, allenast för tillfället komme att tillnärmelsevis fylla behovet af ökad golfyta och denna utvidgning icke kunde, när så erfordrades, vidare fortgå, då af revisionsbyråns lokal skulle återstå allenast två smärre rum, hvilka kunde anses varda för styrelsens kameralbyrå erforderliga.

De vidlyftiga förändringar i öfrigt, som en sådan utvidgning skulle hafva till följd, genom nödvändigheten att för revisionsbyrån bereda annan tjenstelokal, hade ock synts styrelsen beaktansvärda.

För sådant ändamål skulle nemligen antingen generalpostdirektörens boställsvåning, hvilken denne naturligtvis vore skyldig att afträda, när sådant för postverkets behof erfordrades, till större delen upplåtas åt revisionsbyrån eller ock, för erhållande af behöfliga tjenstelokaler, huset påbyggas med en tredje våning, hvilken påbyggnad, för minsk-

ning i kostnaden och för undvikande af ändring i husets utseende åt torget och angränsande gator, beräknats att innefatta allenast den nuvarande vindsvåningens halfva bredd och förläggas åt gården. Genom en dylik påbyggnad, för hvilken kostnaden beräknats i rundt tal till 40,000 kronor, skulle dock hvarken rymliga eller lämpliga lokaler erhållas, men deremot betänkliga svårigheter uppstå för räddning i händelse af eldsvåda af de å den öppna delen i vindsvåningen förvarade räkenskaps- och andra handlingar.

Generalpostdirektörens boställsvåning åter hade synts generalpoststyrelsen böra, om den skulle till tjenstelokaler användas, undergå vissa förändringar, af hvilka de hufvudsakligaste och dyrbaraste skulle vara utsträckning af den inom öfriga tjenstelokaler i huset befintliga värmeledningen samt anbringande af gas- och elektrisk belysning. Dessa förändringar hade beräknats kosta omkring 20,000 kronor för en gång, hvartill komme ett årligt belopp af 1,000 kronor, aflöningsmedel till generalpostdirektören. I gällande aflöningsstat funnes generalpostdirektören nemligen uppförd till en aflöning af 10,000 kronor, men med föreskrift att, om han i sådan egenskap åtnjöte fri bostad, lönen skulle, så länge denna förmån kvarstode, minskas med 1,000 kronor.

Vid undersökning åter, huru vida *utom postverkets fastighet* någon lämplig lokal för tidningsexpeditionen skulle kunna erhållas, hade generalpoststyrelsen mottagit anbud att få förhyra en lägenhet, som, enligt postdirektörens förklarande, är i alla afseenden passande. Årliga hyran, som betingats för denna lägenhet, vore för kontrakt på 5 år 12,000 kronor och för kontrakt på 10 år 11,000 kronor. Då emellertid i betraktande toges, att generalpoststyrelsen ansett sig icke böra, förr än frågan om lokal för tidningsexpeditionen skulle förhyras eller icke blifvit afgjord, annorledes än under hand införskaffa anbud å lokal för ifrågasvarande ändamål, och den täflan, som infordrande af hyresanbud genom kungörelse i allmänna tidningarna otvifvelaktigt komme att framkalla, således ännu icke kunnat ega rum, borde icke alltför hufvudsaklig vigt böra tilläggas de nu fordrade hyresbeloppens storlek.

I allt fall borde förhyrandet af lokal åt tidningsexpeditionen ställa sig dyrare än vidtagandet af ofvan angifna åtgärder för att inom postverkets hus bereda ökad utrymme för denna expedition, men generalpoststyrelsen hade likväl icke ansett sig kunna förorda dessa skenbart billigare åtgärder.

Genom 1888 års Riksdags skrifvelse angående förening af post- och telegrafverken och genom Kongl. Maj:ts nyligen fattade beslut att för utredning af denna fråga tillsätta en komité hade detta ärende å nyo

kommit på dagordningen. Om sammanslagning af de båda verken blefve beslutad, måste deraf följa genomgripande förändringar af de båda embetsverkens lokaler, hvarigenom nu vidtagna större förändringar med derå nedlagda kostnader till äfventyrs kunde komma att visa sig hafva varit till ringa nytta. Genom revisionsbyråns förflyttning för beredande af utvidgade lokaler åt tidningsexpeditionen skulle de beträffande dessa sistnämnda lokaler öfverklagade olägenheter allenast undanskjutas men icke undanrödjas, under det att generalpoststyrelsen deremot ginge miste om den stora fördel, som, på sätt Kongl. Maj:t ansett och erfarenheten jemväl ådagalagt, låge deri, att chefen för en sådan kommunikationsanstalt som postverket vore boende inom embetshuset; hvilket, om än ingalunda oundgängligen nödigt, dock vore i många afseenden för postverket nyttigt.

Generalpoststyrelsen hade på grund af alla dessa omständigheter funnit det vara fördelaktigare, om, utan hänsyn till högre kostnad för ett fåtal år, finge för tidningsexpeditionen behof förhyras en för ändamålet särskildt anordnad lokal, som kunde afhjelpa alla de hos denna expeditions nuvarande lokaler anmärkta olägenheter; och generalpoststyrelsen hade därför i särskild skrifvelse — under omnämmande tillika huruledes tidningsexpeditionen nuvarande olämpliga lokaler skulle med fördel kunna tjena vissa andra postverkets direkta behof, hvilka eljest måste förr eller senare på andra sätt tillgodoses — understält Kongl. Maj:ts pröfning, huru vida generalpostdirektörens boställsväning nu skulle för postverkets eget behof tagas i användning, eller huruvida icke styrelsen måtte ega att, efter anbuds infordrande i behörig ordning, till pris, som skäligen kunde betingas, för en tid af fem år med postmedel förhyra för tidningsexpeditionen vid Stockholms postkontor lämplig tjenstelokal.

Då sålunda till Kongl. Maj:ts pröfning är hänskjuten frågan om utvidgning af centralpostkontorets lokaler, hvilka, på sätt revisorerna anført, synas vara i vissa fall för ändamålet otillräckliga, torde för närvarande någon åtgärd från Riksdagens sida i detta ämne icke böra ifrågakomma, hvadan utskottet, som emellertid velat uttala den mening, att vid anordnandet af nya lokaler för centralpostkontorets behof hänsyn torde böra tagas till de förändrade förhållanden, som kunna uppkomma, derest den ifrågasatta sammanslagningen af post- och telegrafverken blifver genomförd, endast velat hvad i ärendet förekommit för Riksdagen

omförmåla.

§ 7.

Hvad för öfrigt blifvit af revisorerna anmaldt och erinradt har utskottet funnit dels vara af beskaffenhet att lämpligen böra tagas i öfvervägande vid behandling af de utgiftsanslag, revisorernas framställning berör, dels hafva medfört åsyftad rättelse, dels vara genom vederbörandes utlåtanden nöjaktigt förklaradt, dels ej vara af den vigt, att, oaktadt förklaringen icke varit fullt tillfredsställande, någon Riksdagens åtgärd bort af förhållandena påkallas, dels slutligen icke hafva varit af beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande.

Stockholm den 17 mars 1890.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservation

vid § 1 (ang. centralfängelset för qvinnor å Norrmalm):

af herrar *H. P. P. Tamm*, *F. Boström* och *V. N. Ekenman*, hvilka ansett, att, med anledning af hvad i detta ärende förekommit, Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t snarast möjligt och helst till nästa Riksdag täcktes framlägga förslag, hvarigenom rättelse i de otillfredsställande förhållandena vid centralfängelset för qvinnor å Norrmalm måtte vinnas.